

Сурет. 2020 жылда экономикалық қызмет түрлері бойынша жұмыс істеп тұрған шағын кәсіпкерлік субъектілерінің үлес салмағы [1]

Өңірлік деңгейде шағын бизнестің тиімділігін бағалау және мемлекеттік қолдаудың тиімділігін айқындау үшін келесі индикаторлар жүйесін пайдалану қажет:

- жалпы ішкі өнімге қосқан шағын кәсіпкерліктің үлесі;
- әр тұрғынға шаққандағы ШК субъектілерінің өнім шығарылымы, мың теңге /адам
- шағын кәсіпкерліктің активті субъектілер санының ҚР бойынша 1000 адамға келетін шамасы;
- шағын кәсіпкерліктің активті субъектілер санының тіркелген субъектілер санындағы үлес салмағы
- шағын кәсіпкерлік қызметінде жұмыс жасайтын жұмыскерлердің еңбек өнімділігінің деңгейі;
- шағын кәсіпкерлікте жұмыс істейтін адамдар санының ҚР бойынша жұмыспен қамтылған барлық адамдар санындағы үлес салмағы.

Кәсіпкерліктің тиімділігін (ұлттық және аймақтық деңгейлерде) және тар мағынада нақты кәсіпкерліктің тиімділігін (кәсіпорындар мен ұйымдарда) тиімділікпен ажырата білу керек [2]. Сондықтан, барлық деңгейлердегі әсерді есепке алатын бірыңғай индикатордың негізінде шағын бизнесті қолдаудың тиімділігін бағалау мүмкін емес.

Әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитеті. <https://stat.gov.kz/>
2. Yerzhanova S. [Perfection of the Administrative Mechanism of Stimulation of Tourist Business](#). / S.Mambetova, B.Jazykbayeva, Y.Romanko, T.Kazbekov. Journal of Environmental Management and Tourism. Vol 8 No 24 (2017): JEMT Volume VIII, Issue 8(24) Winter 2017. – P. 1494-1503.

Мейрамов Н.М., 1 курс (академик Е.А.Бөкетов атындағы ҚарУ)
Ғылыми жетекші – э.ғ.к., доцент Мамбетова С.Ш.

МЕНЕДЖМЕНТ ҒЫЛЫМЫНА ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ ТӘСІЛДЕР: ТЕОРИЯ, ӘДІСТЕМЕ, МЕНЕДЖМЕНТ ӘДІСТЕРІ

Менеджмент - бұл адам тіршілігінің ажырамас бөлігі, онсыз адамдардың біріккен қызметі мүмкін емес. Қоғам басқару жүйесіз дами алмайды, ал тиімді басқару кез-келген елдің маңызды ресурстарына айналуға мүмкін емес. Басқарудың маңыздылығы қазіргі кезде жалпыға танылды және ол прогрестің негізгі факторларының бірі ретінде қарастырылды. Менеджменттің қызығушылығының бірқатар себептері бар. Ең алдымен, менеджменттің қоғам мен жеке адамның өміріндегі орны мен

рөлі. Бүгінгі таңда менеджмент тек өндірістің атрибуты емес, ол адамдардың кез-келген іс-әрекетінің ажырамас бөлігі екендігі айқын, мұнда адамдардың білімі мен қабілетін пайдалану қажет. Бердалиев К.А. айтуы бойынша «ғылымның менеджментке деген қызығушылығы қазіргі кезде дәстүрлі философиялық және әдістемелік мәселелерді тудырады. Бірақ қазірдің өзінде менеджментке қатысты: басқару пәндерінің және оның шекараларын анықтау, менеджменттің мәні мен тұжырымдамасы, типология және менеджменттің концептуализациясының әр түрлі бағыттарын түсіну негіз болып табылады» [1. – 56 б.]. Басқару проблемаларын талдаудың өзектілігі сонымен бірге ғылым мен өнердің, білім мен тәжірибенің синтезі бола отырып, барлық қатынастар жүйесіне енеді.

Менеджменттің жаңа тұжырымдамасы - пайда болуына ең алдымен қазіргі қоғамдағы менеджменттің рөлі мен маңыздылығы себеп болатын философиялық білімнің жаңа саласы. Сонымен қатар, білімнің кез-келген саласы белгілі бір жетілу сатысына жетіп, өзінің негіздеріне ой жүгіртуді қажет етеді, ал менеджмент бұл қатардан тыс қалмайды. Оларға менеджменттің тұжырымдамалары мен тіліне, бәсекелес басқару стратегияларына нақты талдау және өте маңызды болып табылатын ірі басқару жобаларына (сәтті де, сәтсіз де) әдістемелік талдау кіреді. Сонымен қатар, қазіргі заманғы қатаңдық деңгейінде басқару пәнін құруға мүмкіндік беретін әдістемелік зерттеулер мен әзірлемелер жалғасуда. Менеджмент теориясы ең алдымен басқару процестеріндегі адам қызметінің аксиологиялық, әдіснамалық және гносеологиялық негіздерін қарастыруға арналған деп санаймыз. Менеджменттің өзіндік білім көзі бар - практика, сонымен қатар басқа пәндердің білімдерімен толықтырылады, онсыз ол жай дамымайды. Бірақ ғылыми әдіснаманың менеджменттің дамуына әсері бар. Ғылым мен басқару теориясының эволюциясындағы өзіндік «изоморфизм» туралы айтуға болады.

Ғылымның, философияның және менеджменттің өзара байланысын үшбұрыш түрінде көрсетуге болады, оның жоғарғы жағында ғылым және сәйкесінше базалық философия мен менеджмент бұрыштарында. XX ғасырдағы ғалымдар менеджментті ғылымға айналдыруға ерекше мән берді. Бірақ Э.Мэйоның шығармаларынан кейін бұл шынымен мүмкін бе деген үзіліссіз пікірталас жүреді. Ғылыми табиғат талаптары, парасаттылық пен адамдардың нақты мінез-құлқы арасындағы қайшылықтар олардың өзара қарым-қатынасының маңызды методологиялық мәселелерін тудырады, сонымен бірге басқару теориясының дамуына түрткі бола алады. Адам басқару жағдайларын модельдеудегі басты қиындық. Сондықтан менеджмент пен «дәл» ғылымдар арасындағы түбегейлі айырмашылықты атап өту қажет. Әлеуметтік-экономикалық басқару жүйелерінде мінез-құлық оның құндылықтарымен, қажеттіліктерімен, дүниетанымымен, ерік-жігерімен, көзқарастарымен және өлшеу былай тұрсын, дәл сипаттауға болмайтын басқа факторлармен анықталатын адам әрдайым болады. Менеджмент философиясында гносеологиялық, әдіснамалық, аксиологиялық және әлеуметтік-мәдени мәселелердің синтезі орын алуы өте маңызды, бұл менеджмент философиясының мүдделер саласына бірқатар мәселелерді енгізеді [2. – 25 б.].

Менеджменттің жаңа тұжырымдамасының пайда болуы, ең алдымен, қазіргі қоғам өмірінде де, жеке адамда да басқарудың рөлі мен маңыздылығынан туындайды. Басқару әдіснамасы басқару құбылысын тұтас қабылдау мен түсінуді қамтамасыз ететін жалпы тұжырымдамалық және пәнаралық негіз ретінде қызмет етуге арналған. Бұл құбылысты ғылым, практика және философия бірлігі ретінде қарастыруға мүмкіндік береді. Қазіргі заманғы менеджмент дегеніміз - бұл ең алдымен белгісіздік пен тәуекел жағдайындағы басқару. Тәуекел жағдайында баламаны таңдау белгілі бір рационалды іс-әрекет моделіне негізделген, бірақ адамдар қабылдайтын нақты шешімдер бұл модельге сәйкес келе бермейді.

Әдебиеттер:

1. Бердалиев К.А. Менеджмент теориясы және тәжірибесі. Алматы: Білім. 2015. – 56 б.
2. Рахымбаев А.Б. Менеджмент. Алматы. 2006. – 25 б.